

ZA PĚT MINUT DVANÁCT

Všechno jednou skončí...

ZA PĚT MINUT DVANÁCT

aneb

AUTOBIOGRAFIE MUŽE V POZADÍ

Jan Žák

ZA PĚT MINUT DVANÁCT

Jan Žák

Text © 2020, Jan Žák

Grafická úprava a sazba © Lukáš Vik, 2020

Obálka © 2020, Lukáš Vik

Fotografie na obálce: <https://pixabay.com/>

1. vydání © 2020, [Lukáš Vik – E-knihy hned](#)

1. vydání © Lukáš Vik, 2020

ISBN ePub formátu: 978-80-7536-311-4 (ePub)

ISBN PDF formátu: 978-80-7536-312-1 (PDF)

Konverze do elektronických formátů:

Lukáš Vik

<http://www.lukasvik.cz>

Vydání sponzorováno firmou BERGER

Prolog

„Chlapče, tvé dny jsou sečteny.“ Když jsem si ve svých třiaosmdesáti letech tohle řekl, polil mě studený pot a ruka se mi zatřásla. Všude kolem řádí coronavirus, lidé umírají, nikdo neví, co bude zítra, беру to jako poslední zvonění za pět minut dvanáct. Uvědomuji si, že moc času už mi opravdu nezbyvá, takže na co čekat? Jako pořádný starý kmet začnu psát paměti, ale způsobem naprosto realistickým: Nebudu lhát, nebudu si vymýšlet, nebudu spekulovat, ale budu až nepříjemně přímočarý, pravdomluvný, zmíněné postavy a osobnosti budu přímo jmenovat. Možná se to nebude někomu líbit, ale ze zkušenosti vím, že u devětadevadesáti procent osob, jmenovaných ve sdělovacích prostředcích, vítězí jejich egocentrismus, takže své zviditelnění v podstatě vítají. Politici jsou vděční i za negativní reklamu.

Nedělám si ani iluze o tom, že by o tuto autobiografii mohl být nějaký mimořádný zájem. Čtenáře zajímají spíše detektivky a životopisy celebrit s nádechem senzace. Celebrita nejsem, vrah také ne, takže žádnou šanci vlastně nemám. Možná tedy, že čtenáře osloví aspoň záplava více než tři set

jmen, a to v některých případech docela známých jmen lidí, se kterými jsem přišel do osobního styku a jejichž vazba na můj život byla nebo ještě je zajímavá.

Značný význam pro objasnění činů některých osobností mohou mít i některé popisované souvislosti a vztahy mezi lidmi, což bývá středem zájmu historiků, kterým by tato autobiografie mohla ulehčit práci. Někdy i zdánlivá maličkost v životě známého člověka může sehrát důležitou roli. Třeba i veřejnosti zcela neznámý pohled do zákulisí života bývalého generálního tajemníka ÚV KSČ Milouše Jakeše, o kterém bude v knížce také zmínka, pomůže některému historikovi v bádání.

Někdo může namítnout, že touto autobiografií si hojím své ego. V podstatě to nevylučuji, protože já jsem celý svůj život byl jen mužem v pozadí, nikam jsem se necpal, žádné známosti jsem nezneužíval. Asi za to může můj otec, který mi vždy říkal: „Pracuj, ukaž, co umíš, on si tě někdo všimne.“ Je to stejné jako: „Sedávej panenku v koutě, budeš-li hodná, najdou tě.“ To ale už dávno neplatí. Zejména dnes je třeba spíš používat ostré lokty, využívat známosti a dělat ze sebe hvězdu.

Tato knížka je vlastně souhrnem mých životních poznatků, z nichž některé jsem už publikoval ve

vydaných knížkách v pořadí: Rekonstrukce chalupy, Život na lyžích, Recepty pro život, Vynálezy, Rýmy a glosy, Skoro jako Casanova, Kontrasty a Reflexe a realita. Je tedy docela možné, že vzpomínky na některé mé zážitky se objeví i jinde, ale nevidím to jako chybu, nýbrž jako potvrzení autentičnosti daného okamžiku. Přesto se čtenáři, který tyto souvislosti odhalí, za to omlouvám.

Autor

Kapitola první

1937-1948

Datum narození člověka, o kterého se jedná, je vždycky důležitým údajem. V mém případě je to 17. duben 1937, křtil mě farář římsko-katolické církve Štěpán Pařízek v kostele ve Křemži 25. dubna 1937. Důležité je i místo narození. Já všude uvádím to, co mám v rodném listu - Mříčí v okrese Český Krumlov. Ale pozor! Ten název vesnice už oficiálně neexistuje, dnes je to Mříč jako část obce Křemže. Zdá se to jako banálnost, ale v roce 1996 jsem kandidoval do Senátu ČR a jeden z nejznámějších českých právníků JUDr. Tomáš Sokol musel kvůli mě jet do Brna, aby u Ústavního soudu dal tuto nesrovnalost do pořádku, protože Ústřední volební komise mou kandidátku kvůli jednomu písmenu v názvu rodiště neuznávala. U obecního úřadu v Křemži jsem vznesl dotaz, kdy a proč se název Mříčí změnil na Mříč, ale dodnes nemám odpověď.

Vraťme se však do roku 1937. Pro upřesnění místa mého narození je nutno zmínit se o paní Kateřině Müllerové. To byla majitelka domku, ve kterém jsem se narodil rodičům, Žofii a Janu

Žákovým. Otec byl berní úředník, maminka byla v domácnosti. Nejprve pár slov o paní Müllerové. Byla to svérázná stará paní, jejíž jediný syn Jaroslav byl za války totálně nasazen v Reichu, konkrétně ve Steyru v Rakousku. Po válce v roce 1945 se vrátil nemocný s tuberkulózou, které po dvou letech podlehl. Mně bylo v té době osm let a asi jsem se také při bydlení ve společném domě tuberkulózou nakazil, protože při všech testech, které později probíhaly ve škole formou náplasti na hrudi, byl můj test vždy pozitivní. Mé tělo si zřejmě vypěstovalo imunitu vůči TBC, čemuž asi můžu poděkovat za přežití až do dneška. Jenomže Jára Müller na TBC umřel a paní Müllerová upřela svou mateřskou péči na jistého Fialu, údajného kamaráda Járy z Reichu. Starala se o něho opravdu pečlivě, vařila mu samé dobroty, ale jednoho dne slavný Fiala náhle zmizel. Byl to podvodník, což byl pro mě první signál, že ne všichni lidé jsou dobří. Paní Müllerová to přežila, ale můj otec si s ní příliš nerozuměl, takže jsme se odstěhovali na náves do podnájmu k Jirkovým.

Bydleli jsme v domě na břehu rybníka, pro mě to bylo eldorádo zejména v zimě. Led na rybníku byl přímo požehnáním, naučil jsem se tam bruslit, a když se ledovalo, byl to zážitek. Nařezané kry

vozili chlapi za účelem chlazení piva do lednice v hospodě pana Kohouta, v sále té hospody hráli místní ochotníci také divadelní hry. Můj otec dokonce ty hry režíroval, já si pamatuji jenom jednu, a to Posvícení v Hudlicích. Divadlo mělo i svou oponu, kterou vloni objevil můj švagr Jirka Bárta na půdě domu jednoho bývalého ochotníka. Naproti za rybníkem byla kovárna, kde jsem hodně často obdivoval kovářské umění pana Petra Šustry. Pan mistr byl u nás častým hostem a já jsem na oplátku kamarádil s jeho dcerou Janou. Osud zapracoval tak, že Jana Šustrová je nyní tchyní mé lékařky na urologii. Svět je malý.

Nemůžu zapomenout ani na epizodu z poválečného léta 1945, kdy se v kovárně na návsi u rybníka zastavil rudoarmějec na staré motorce, kterou chtěl opravit. Byl to opravdu skoro ještě kluk, ale měl už nějakou hodnost a mě zajímal hlavně jeho samopal. Pro mě to byl obrovský zážitek. Zatímco pan Šustr opravoval jeho motorku, vojáček chodil kolem rybníka a samopalem střílel kapry, jejichž hřbety se rýsovaly na hladině rybníka. Když se vrátil pro opravenou motorku, já jsem se na něho obdivně usmál, a on mi dal pohlavek. Vůbec jsem nevěděl proč. Teď po létech si zpětně uvědomuji, že

tenkrát mě ani nenapadlo zlobit se na něho, vždyť to byl náš osvoboditel.

Škola pro mě začala existovat v roce 1944, tedy ještě za druhé světové války. Znamenalo to každodenní pochod ze Mříčí do Křemže a zpět dvakrát tři kilometry. V létě to byla s partou spolužáků docela zábava, ale v zimě ve sněhových závějích mi cestu museli prošlapávat starší kamarádi. Jednou mi cestu závějemi prošlapával sám ředitel naší školy v Křemži pan Petr Velíšek, který bydlel ve Mříčí a do školy chodil pěšky jako my všichni. Jeho ředitelský vlastnoruční podpis mám na třech školních vysvědčeních. Můj švagr Jirka Bárta vypátral v archivech, že to byl strýc dnešního známého redaktora České televize Zdeňka Veliška, který má zřejmě rodné kořeny právě ve Mříčí na statku, kam já jsem chodil pro mléko. Svět je zkrátka malý. Já svému švagrovi Jirkovi věřím, protože je odborník na hledání v archivech a sám vydal krásnou knížku „Kleť milovaná hora“.

Mou první učitelkou byla Zdeňka Foltová, na první pohled typická stará panna, na druhý pohled správná venkovská paní učitelka, přísná, nekompromisní. Ukazovátko ve své ruce používala jako nástroj k udržení pořádku a disciplíny ve třídě i na chodbách školy. Když tím ukazovátkem

trestala viníky, bylo to přes dlaně nebo na holou, a to doslova, protože třeba dvojčata sestry Boryčkové v první třídě neměly spodní kalhotky, takže my kluci jsme při jejich trestání viděli i to, co jsme neměli vidět. Specialitou paní učitelky bylo stavět neukázněné školáky „na hanbu“. To musel provinilec stát někdy i dost dlouho v koutě třídy u odpadkového koše, aby měl čas přemýšlet o své vině. Je zajímavé, že nikdo si na eventuální urážku osobnosti nestěžoval, a naopak ukázněné chování bylo pro život spíše přínosem.

Když mi bylo deset let, můj o dva roky starší kamarád Bohouš Hajer založil ve Mříčí čtenářský klub s názvem Hvízdající šípy. Inspiroval ho časopis Vpřed Jaroslava Foglar, jenž vstoupil do dějin svými Rychlými šípy. Byl jsem členem toho klubu spolu s Bohoušem Hajerem, Vojtěchem Honzíkem a Pepíkem Velískem. Měli jsme i svou klubovnu. Nejprve to bylo provizorium v usedlosti pana Honzíka, po chalupě „u Ševců“, kde nám otec Vojty poskytl bývalý chlívek po ovcích. Stěny jsme si vytapetovali balicím papírem a pod strop zavěsili papírovou vlajku trojúhelníkového tvaru se čtyřmi šípy. Ta vlajka byla nejslavnějším počinem našeho klubu, její fotografie byla totiž otištěna na klubovní stránce časopisu Vpřed. Asi po roce jsme se

s klubem přestěhovali do malé chaty, kterou starší bratr Bohouše Polda Hajer postavil v březovém háji na kopci jménem Vrch nad Mříčím. Tam jsme se pravidelně scházeli, četli Rychlé šípy a lovili bobříka mlčení, což se nám ale nikdy nepodařilo. Jednou jsme za chatou rozdělali malý ohniček na opečení buřtů, jenomže foukal vítr, oheň přeskočil do suché trávy a nám se nedařilo plameny uhasit. Naštěstí šel náhodou kolem známý soused, s jehož pomocí jsme větvemi oheň uhasili. Jinak by asi celý březový háj na Vrchu i s chatou shořel.

Ve školní lavici se mnou seděl kamarád z Chlumečku Adolf Doško. On jediný z celé třídy měl hodinky, velké kapesní cibule na řetízku, takže nám spolužákům vždycky hlásil, kdy bude zvonit pan školník konec vyučovací hodiny. Áda byl už tenkrát dobrý muzikant, jeho doménou byla hra na křídlovku, s tou muzicíroval se starými muzikanty po hospodách. U hudby zůstal i po ukončení základní školy, vojnu odsloužil jako hudebník, a coby kapelník a skladatel vstoupil do dějin jihočeských dechových kapel. Zkomponoval řadu písniček a se svou kapelou vystupoval i v Africe.

Druhým vynikajícím muzikantem v naší třídě byl Ota Hořejší, který začínal s hraním na housle u křemežského virtuosa Ladislava Havla. To byl

skvělý houslista, hrával na kúru v kostele a naši škole složil i hymnu. Zde je část textu té písně:

*Pod tou naší Kletí život hezky letí,
život hezky letí pěkně zvesela.
Proto jsme my děti rády pod tou Kletí,
kde naše písnička prvně zazněla.*

Když jsem před pár lety při setkání s Ladislavem Havlem zanotoval kromě tohoto songu i jednu písničku z jeho skladeb, téměř zaslzel. Zavzpomínal zřejmě na své mládí při následujících slovech této písně:

*Staletými duby na hrázi děvče mé se rádo
prochází,
když se slunce sklání nad spolskou strání
a hvězdička první vychází.
Jen mě zlob a jen mi truc dělej, na ženitbu jsem
přece mladej,
já si ještě počkám a pak se snad dočkám,
že půjdeme spolu životem.*

Ladislav Havel později jako profesor učil na hudební škole v Českých Budějovicích, a právě u něho začínala i hvězdná kariéra houslisty Pavla Šporcla, který na svého prvního učitele hudby

vzpomíná s opravdovým uznáním. Osud Oty Hořejšího ale nebyl příliš radostný. Jeho otec, velkostatkář v Chlumu, musel své hospodářství předat do JZD a s celou svou rodinou se přestěhovat ze statku do domku na kraji vesnice. Ota nesměl jít ani na hudební školu, musel nastoupit do elektroučiliště v Hluboké nad Vltavou, a teprve tamější ředitel učiliště Španinger vymohl pro Otu studium na hudební škole v Českých Budějovicích. V roce 1968 Ota emigroval do Německa, kde žije dosud.

Kolektivizace zemědělství v naší republice postihla neblaze i dalšího mého spolužáka. Byl to Jindřich Eibl, jehož otec vlastnil ve Stupné největší statek, čímž odsoudil celou svou rodinu k vystěhování kamsi na sever Čech. Jindra se objevil až po padesáti letech na srazu naší bývalé třídy. Na tomto, i na několika dalších setkáních spolužáků byla i naše bývalá paní učitelka Kristýna Daňková, která nás tenkrát za totality přesvědčovala zřejmě na pokyn ředitele školy Jana Vítka, že na kapitalistickém Západě lidé sladí menšími kostkami cukru než se vyrábí u nás, protože jsou chudší než my. Nicméně paní učitelka byla celý svůj život antisocialistickým živlem a vdala se za pana Bedřicha Čížka, majitele mlýna a elektrárny

v Křemži. Pan Čížek byl velký kamarád mého otce, oba se narodili v roce 1908, spolu jsou i na fotografii při asentu, což byl vojenský odvod, takže historie mlýna rodu Čížků je mi poměrně blízká. První zmínka o tomto vodním mlýnu je z roku 1451 ve spisu o rytíři Janu Smilovi, který Křemži vlastnil. Stěžejní byl rok 1898, kdy se dědeček pana Čížka vrátil z Ameriky se spoustou moderních poznatků a mlýn se dvěma vodními koly přestavěl na elektrárnu a mlýn s dvěma vodními turbínami, čehož se ujala firma Františka Křížíka. 1. srpna 1906 přijel do Křemže sám veliký vynálezce Ing. František Křížík a provoz elektrárny s mlýnem zahájil. Roku 1915 musel ale aktivní pan Čížek narukovat do první světové války, ve které i padl. V dalším provozování mlýna a elektrárny pokračoval jeho syn a kamarád mého otce Bedřich Čížek. Za toho se naše paní učitelka vdala a v plné svěžesti se dožila svých sto dvou let. Majitelem historického mlýna v současné době je její syn Ing. Bedřich Čížek, který každého návštěvníka tohoto technického skvostu, známého i z televize, určitě rád uvítá.

Kapitola druhá

1948-1953

S tímto obdobím mého mládí souvisí 6.-9. ročník střední školy v Křemži a začátek mé sportovní kariéry. Měl jsem obrovské štěstí, že mým třídním učitelem po celé čtyři roky byl Jiří Pokorný. Jeho pedagogické zkušenosti a lidský přístup byly pro nás školáky základem pro celý život. Byl to člověk, který už pohlédl smrti v tvář, a to v roce 1945, kdy obcí Rájov, kde bydlel, projížděly kolony prchajících německých vojáků. Tenkrát v Rájově někdo na německé vojáky vystřelil a jejich reakce byla okamžitá: Všichni muži z vesnice museli nastoupit na návsi do řady s tím, že každý desátý bude zastřelen. Při rozpočítávání byl Jiří Pokorný devátý, takže hrobníkovi „utekl z lopaty“. Potom byl jeho přístup k životu naprosto zásadový, jako učitel byl spravedlivý, kamarádský a obětavý. Dokázal riskovat i své postavení, když proti vůli stranických funkcionářů při závěrečné zkoušce prosadil, že já mou jít studovat na Vyšší průmyslovou školu strojní v Českých Budějovicích. Podařilo se mu to i proto, že jsem měl na všech vysvědčeních a potom i na

„průmyslovce“ jenom samé „výborné“. Ve svém volném čase s námi nacvičil i několik divadelních her, což mně osobně pomohlo odstranit trému a stud z veřejného vystupování.

16. října 1949 přijel do Křemže českobudějovický biskup Prof.ThDr. Josef Hlouch a já jsem byl ve skupině mladých římsko-katolíků, kterým udělil slavnostní biřmování. To je církevní akt při vstupu pokřtěného do stavu dospělosti. Tenkrát nikdo z nás netušil, že pan biskup bude za rok internován světskou mocí do izolace, bylo to v podstatě vězení, ve kterém potom byl biskup Josef Hlouch osmnáct let až do roku 1968.

Křemežský Sokol, do kterého mě rodiče přihlásili, vedl náčelník bratr František Zimmerman. Byl to vlastně můj první trenér běhu na lyžích, který dokázal stmelit skupinu sportovců, jejichž jména si zaslouží zveřejnění: Honza Blažek, Sláva Troup, Honza Zimmerman, Pavel Krigar, Eda Novák, Jirka Cába, Zdeněk Cába, Radim Znamenáček, Franta Sarauer, Láďa Reitinger, Lojza Hajer, Zdeněk Hořejší, Přemek Hořejší, Gusta Kříž, Franta Šimeček, Tomáš Chromý, Jaroslav Šimek, Marcel Rynda, Josef Mach, Jan Houška, Bohouš Ludačka, Venca Paclík, Maruška Krausová, Dáša Křížová, Drahuše Jungwirthová, Marie Čásenská,

Lída Bártová, Věra Chromá, Jana Podhrázká, Hana Pešlová a Jarka s Dášou Plánských. To byli samozřejmě jenom moji vrstevníci, kromě nich prošla Sokolem Křemže ještě řada sportovců, které gymnasticky vedl Gustav Vlk. Ten s námi nacvičoval i žakovskou sestavu pro XI. všesokolský slet, který byl pro nás zážitkem na celý život. Jako sokol jsem 9.3.1947 absolvoval svůj první závod na lyžích. Bylo mi deset let, dostal jsem diplom s fotografií, který dodnes opatruji jako oko v hlavě. Myslím si, že diplomy jsou důstojnou vzpomínkou na sportování v mládí.

Trenér František Zimmerman měl velkou zásluhu na tom, že v běhu na lyžích jsem potom byl několikanásobným přeborníkem Jihočeského kraje a za dobrá umístění na přeborech republiky jsem byl v roce 1955 vybrán do československé výpravy na Mezinárodní mistrovství škol v NDR v Oberhofu. Tam jsem zvítězil v závodě na 7 km, medaile získali ještě sdruženáři, Bohouš Rázl a Joska Kutheil, kteří později vynikli jako zkušení trenéři. V roce 1953 jsem získal stříbrnou medaili na finále Sokolovského závodu branné zdatnosti v Nízkých Tatrách, kde na stupních vítězů se mnou stál i Jozef Vengloš, který se mi svěřil, že pro něho hlavním sportem je fotbal ve Slovanu Bratislava.

Jeho následná fotbalová kariéra byla závratná: V letech 1978-1982 a 1988-1990 byl trenérem československé fotbalové reprezentace, v zahraničí se trenérsky angažoval v Portugalsku, Malajsii, Anglii, Turecku, *Ománu*, *Jihoafričké republice* a v *Japonsku*.

Kromě sportování v té době jsme se jako školáci dobrovolně-nuceně zúčastňovali různých brigád. Bylo to zejména sbírání brambor, česání chmele a pomocné práce na stavbě nové školy v Křemži. Naše třída byla historicky poslední ročník, který končil školní docházku roku 1953 ve staré školní budově na křemežském náměstí.

O každých prázdninách jsem pomáhal na žních v Českých Chalupách u tety Jílků, po chalupě se u nich říkalo „u Kozáků“. Tam jsem si oblíbil svého bratrance Jeníka, který byl sice o dvanáct let starší než já, ale právě on mě dokázal zasvětit do různých tajů života v přírodě. V blízkém potoce jsme spolu chytali raky a Jeník říkal, že ho to naučil jeho kamarád Milouš Jakeš, který se narodil v chaloupce hned vedle Jílků. Tenkrát nikdo z nás netušil, že Milouš jednou bude generálním tajemníkem ÚV KSČ v ČSSR. Své první politické ostruhy získal mladý Jakeš jako „baťovák“ ve Zlíně, kde vystudoval vyšší průmyslovou školu elektrotechnickou.

Vystřídal řadu politických funkcí, studoval dokonce s Alexandrem Dubčekem v Moskvě, ale do Českých Chalup se vždycky rád vracel. Sousedé a známí o něm dodnes mluví jako o hodném člověku i proto, že pomohl řadě maturantů dostat se na vysokou školu. To zařizovala jeho sestra, která žila na samotě necelý jeden kilometr nad Arnoštkou pod Kubovou Hutí na Šumavě. Svůj kamarádský vztah k mému bratranci Jeníkovi Milouš Jakeš dokázal, když Jeníka ohrozil na životě diabetes. Já jsem tenkrát poslal Jakešovi telegram, že Jeník potřebuje okamžitou pomoc, načež Milouš zařídil Jeníkův převoz do Thomayerovy nemocnice v Praze, kde mu amputací nohy prodloužili život o dobrých šest let. Když potom Jeník zemřel, Jakeš přijel na jeho pohřeb do Českých Budějovic. Přesto, že byl ve vrcholné státní funkci, nebyla s ním ani ochranka. Na rozdíl od našich dnešních politiků se Milouš Jakeš o svůj život nebál, nehromadil majetek a žil střídmě.

Nelze opomenout ještě několik jmen mých spolužáků a spolužákyň z doby, kdy jsme se v roce 1953 po absolvování obecné a střední školy v Křemži rozprchli do světa. Výraznou postavou byla Růžena Bínová, která do školy dojížděla každý den na kole, což byl pro ni přirozený trénink, který

ZA PĚT MINUT DVANÁCT

Jan Žák

Text © 2020, Jan Žák

Grafická úprava a sazba © Lukáš Vik, 2020

Obálka © 2020, Lukáš Vik

Fotografie na obálce: <https://pixabay.com/>

1. vydání © 2020, [Lukáš Vik – E-knihy hned](#)

1. vydání © Lukáš Vik, 2020

ISBN ePub formátu: 978-80-7536-311-4 (ePub)

ISBN PDF formátu: 978-80-7536-312-1 (PDF)

Konverze do elektronických formátů:

Lukáš Vik

<http://www.lukasvik.cz>

Vydání sponzorováno firmou BERGER

